

i arbeidsstyrken basert på arbeids- høyden

■ **HOLDER LØNNSVEKSTEN NEDE.** Arbeidsinnvandringen har antakelig i seg selv bidratt til lavere lønnsvekst enn vi ellers ville hatt.
Foto: Elin Høyland

skape problemer, er den sterke arbeidsinnvandringen som et stramt arbeidsmarked og høyt lønnsnivå har ført til, i et Europa preget av krise. Siden oljevirkosomheten både har bidratt til lav arbeidsledighet og høy lønnsvekst i Norge de siste årene har den også bidratt til den økte innvandringen.

Arbeidsinnvandringen har antakelig i seg selv bidratt til lavere lønnsvekst enn vi ellers ville hatt.

Det er vanlig å anta at arbeidsinnvandring demper konjunkturutslagene i økonomien, ved at det øker tilbudet av arbeidskraft, varer og tjenester i perioder med høy etterspørsel.

Høy arbeidsinnvandring kan samtidig forsterke konjunkturutslagene ved at de kan vare lengre. Fordi arbeidsinnvandringen holder lønnsveksten nede, vil ikke naturlige bremsemekanismer, som ofte vil stanse en kraftig konjunkturoppgang, sette inn. Lønnsveksten og inflasjonen tar seg ikke like mye opp, pengepolitikken strammes ikke til, og finanspolitikken kan gi gass uten prispress.

Samtidig styrker ikke bare arbeidsinnvandringen tilbudssiden av økonomien, men den utløser i seg selv økt etterspørsel, både til løpende forbruk og ikke minst til investeringer i boliger, produksjonskapital og infrastruktur. Dynamikken i denne utviklingen, kraftig økt tilbud og økt etterspørsel på samme tid, kan lett bli sterk. En selvforsterkende vekst, en økonomi i turbo.

Island, Irland og Spania er

ekstreme eksempler på hvordan høy arbeidsinnvandring kan gi stor fallhøyde for et land. Fra midten på 1990-tallet hadde disse landene en markert nedgang i arbeidsledigheten, drevet av en god økonomisk vekst. Etterhvert som arbeidskraftreservene i egen befolkning ble tatt ut, skjøt befolkningsveksten kraftig fart på grunn av økt arbeidsinnvandring. Slik kunne den sterke produksjonsveksten opprettholdes.

Da tilbakeslaget kom, gikk turboen i revers. Arbeidsledigheten skjøt kraftig i været, befolkningsveksten falt og dette bidro i seg selv til å forsterke nedgangen.

Foreløpig er oppsvinget i befolkningsveksten i Norge langt mer moderat. Fra å ha ligget på rundt 0,7 prosent per år, på linje med den gjennomsnittlige befolkningsveksten i Europa, har veksten de senere årene kommet opp i 1,3 prosent.

Til gjengjeld viser norske analyser at effekten på innvandringen av økt inntekt og redusert ledighet historisk har vært sterkere enn effekten av motsatt utvikling. Vi kan si at i Norge går arbeidsinnvandringen lettere opp enn ned.

Det betyr at oljevirkosomheten antakelig nå bidrar til en varig økning i arbeidsstyrken som vil kunne gi en høyere ledighet i framtida, dersom nedbygging av oljevirkosomheten – eller andre sjokk – trekker i den retning.

■ Per Richard Johansen, sjeføkonom i KS

LØNNSOMHET. Skal norsk matproduksjon økes, må Norge ha en bruksstruktur og virkemidler som gjør det lønnsomt å utnytte jorda over hele landet, mener Christian Anton Smedshaug. Foto: Hampus Lundgren

Den påtroppende regjering må snu de siste års fallende produksjon og arealavgang, skal den sikre norsk matproduksjon og råvaretilgangen til industrien, skriver **Christian Anton Smedshaug.**

Fra mat til eiendom

INNLEGG Landbruk

Næringsmiddelindustrien er Norges største industri sektor med i underkant av 50.000 sysselsatte – hvorav nær 40.000 i jordbruksbasert næringsmiddelindustri. Den er i hovedsak basert på råvarer fra jordbrukets omtrent 45.000 gårdsbruk. Den har en produktionsverdi på omtrent 130 milliarder kroner og et økende marked, men fallende hjemmemarkedsandel. Norsk råvareproduksjon har under avgående regjering ikke holdt tritt med etterspørselen, ikke minst basert på ressurser dyrket på norsk areal. Norsk jordbruksareal har også falt de siste årene.

Den påtroppende regjering må snu de siste års fallende produksjon og arealavgang, skal den sikre norsk matproduksjon og råvaretilgangen til industrien og nå sitt eget mål om: «høyest mulig selvforsyning».

Tiltakene de kommer med i så måte «tilsier at tollmurene skal reduseres» og at «nivået på overføringen skal reduseres». Det skal skje i takt med at «kvotegrensninger og konsesjonsgrensninger (...) i størst mulig grad oppheves».

De lover også å gjøre «markedsregulatorordningen mer uavhengig av samvirkeorganisasjonene».

Situasjon krever betydelig styrket råvareproduksjon. Da er det risikofyllt å svekke lønnsomheten gjennom å senke støtten,

Vi risikerer omstilling av jordbruket fra matproduksjon til «eiendomsutvikling», slik industribedrifter er flagget ut, mens tomte er «utviklet»

skape tvil om tollvernet og endre produksjonsreguleringen som ligger i dagens system.

Samtidig ønsker partiene å fjerne alt av eiendomsregelverk dvs. gjennomføre endringer som gjør det mulig å selge eiendom uten prisbegrensning, oppheve delingsforbud, fjerne konsesjonsloven og avvikle boplikten. I tillegg vil man vurdere en oppheving av driveplikten. Odelsloven skal om mulig fjernes fra grunnloven.

Partiene vil slik legge til rette for å optimalisere prisuttak på eiendom basert det galopperende prisnivå vi ser på boliger i Norge. Man vil gjennom dette finansialisere norsk jord- og skogbruk. Da får vi to incentiv til å minske produksjon samtidig.

■ For det første skapes stor usikkerhet om lønnsomheten i produksjonen.

■ For det andre skapes store nye muligheter for eiendomsinntekter.

Da risikerer Norge en rask omstilling av jordbruket fra produksjon av mat til eiendomsforvaltning. Ikke ulik den situasjon mye av norsk industri har vært gjennom der industri-

bedrifter i norske byer og tettsteder er flagget ut, mens tomte er blitt gjenstand for «eiendomsutvikling».

Mye av ideen med endringer i jordbrukspolitikken er begrunnet i å ta ut stordriftsfordeler i norsk jordbruk. Det er høyst uvisst hvilke stordriftsfordeler som er igjen i norsk jordbruk etter to generasjoner med størrelsesvekst på norske gårder, der antall bruk har sunket fra knappe 200 000 etter krigen, til 45.000 i dag. Med allerede fallende jordbruksareal i Norge er det høyst usikkert om det er mulig å øke total norsk produksjon på norsk areal med færre gårdsbruk i framtiden. Vi nærmer oss et skjæringspunkt som vil kreve en ny tilnærming i landbrukspolitikken.

Skal norsk matproduksjon økes, må Norge ha en bruksstruktur og virkemidler som gjør det lønnsomt å utnytte jorda over hele landet.

En påtroppende regjering som er reelt interessert i å øke produksjonen i Norge og sikre norsk industri og forsyning, må legge til rette for investeringer i jord, bygninger og ny teknologi – også på gjennomsnittsbuket. De må da akseptere at videre stordriftsfordeler er usikre, ikke minst i Norge, landet med verdens nordligste landbruk.

Kanskje vet de ikke hva de gjør. Faren for et historisk fall i norsk jordbruksproduksjon er overhengende.

■ Chr. Anton Smedshaug, AgriAnalyse